

DOI 10.31558/2519-2949.2021.1.18

УДК 327.56(5-15)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9197-4609>

Чебан О. Я., Одеський центр з питань нерозповсюдження

ПРОТИРІЧЧЯ США ТА ЄС ЩОДО ІРАНСЬКОЇ ЯДЕРНОЇ ПРОГРАМИ У ПЕРІОД ПРЕЗИДЕНТСТВА ДОНАЛЬДА ТРАМПА: НАСЛІДКИ ДЛЯ ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ЄДНОСТІ

У статті розглянуті відносини між США та ЄС у питаннях, що стосуються проблеми іранської ядерної програми та шляхів її вирішення, у період президентства Дональда Трампа (2017 – 2021 роки). Проаналізовано, наскільки протиріччя між американською адміністрацією президента Дональда Трампа та країнами Євросоюзу щодо ядерної угоди з Іраном похитнули євроатлантичну солідарність. Уточнено, у чому саме полягає відмінність між підходами Європейського Союзу та Сполучених Штатів до проблематики іранської ядерної програми у період президентства Д. Трампа. Розглянуто, як обидві сторони намагалися подолати ці протиріччя і як вони намагалися знайти спільний підхід до вирішення проблеми іранської ядерної програми у рамках євроатлантичної солідарності.

Доведено, що головним джерелом занепокоєності як Сполучених Штатів Америки, так і Європейського Союзу є не стільки іранська ядерна програма сама по собі, скільки іранська агресивна політика на Близькому Сході, а також успіхи Тегерану у розвитку ракетно-космічної програми. Вивчено вплив близькосхідних союзників США (Ізраїль, Саудівська Аравія, Об'єднані Арабські Емірати та інші монархії Аравійського півострова) на формування позицій Вашингтону щодо іранської ядерної програми та на взаємодію з Євросоюзом у цьому питанні. Виявлено, що адміністрація Дональда Трампа у проведенні політики щодо Ірану знаходить більше спільного зі своїми близькосхідними союзниками, ніж з країнами ЄС.

Розглянуті наслідки радикалізації іранської ядерної політики у зв'язку з убивствами іранського генерала Касема Солеймані та ядерного фізика Мохсена Фахрізаде. Проаналізовано, наскільки реальною є перспектива набуття Іраном ядерної зброї або повернення Тегерану до виконання підписаної Іраном у 2015 році ядерної угоди з провідними світовими державами, яка суттєво обмежила розвиток іранської ядерної програми і знизила шанси на появу іранської атомної бомби. Здійснено порівняльний аналіз реакції США та ЄС на останні кроки Ірану щодо збільшення рівня збагачення урану, що потенційно може наблизити Тегеран до володіння ядерною зброєю. У статті проаналізовані наслідки політики президента Трампа щодо Ірану для євроатлантичної єдності та розглянуті можливі перспективи розвитку взаємодії США та ЄС у питанні вирішенні проблеми іранської ядерної програми після завершення каденції Д. Трампа.

Ключові слова: іранська ядерна програма, політика адміністрації президента Дональда Трампа, Спільний всебічний план дій, позиція ЄС щодо СВПД, євроатлантична солідарність.

Постановка проблеми. Іранська ядерна програма впродовж тривалого часу була однією з найсерйозніших проблем міжнародної безпеки. Однак, за часів перебування на посаді президента США Дональда Трампа ця проблема ще більше загострилася, а на початку 2020 р. США та Іран ледь не розв'язали повномасштабну війну. При цьому незадовго до приходу Дональда Трампа до влади, за часів його попередника президента Барака Обами було знайдено прийнятний для більшої частини міжнародної спільноти варіант зниження напруги довкола іранської ядерної програми у вигляді так званого Спільного всебічного плану дій (СВПД) [1]. СВПД – це історична угода між Іраном та шістькою великих держав – переговорників з питання ядерної програми Ірану (Великобританія, Китай, Німеччина, Росія, США та Франція), яка була укладена у 2015 році і яка суттєво обмежила можливості Ірану щодо набуття ядерної зброї. Іран сумлінно виконував положення цієї угоди і більше не давав підстав для обвинувачень себе у намаганнях набутти ядерну зброю [2], однак попри це адміністрація Дональда Трампа відновила санкції проти Тегерану та вийшла з СВПД [3]. Така політика не знайшла підтримки в Євросоюзі, який зіграв досить активну

роль в досягненні ядерної угоди з Іраном, і ключові країни ЄС виступили проти дій президента Трампа щодо Ірану та за збереження СВПД [4].

Через проблему ядерної програми Ірану відбулося певне охолодження відносин США та ЄС та подальше ослаблення єдності НАТО, яка і без того зазнала удару після того, як адміністрація президента Трампа почала висловлювати сумніви у доцільності підтримки Сполученими Штатами своїх європейських союзників по Північно-Атлантичному альянсу. Протиріччя щодо іранської ядерної програми надалі послабили традиційну співпрацю між США та ЄС і між НАТО та ЄС і внесли розлад у єдність блоку НАТО, більшість членів якого становлять саме країни Євросоюзу. Таким чином, вивчення причин та наслідків суперечностей між ЄС та США щодо іранської ядерної програми дозволяє розв'язати наступні наукові та практичні завдання:

З'ясувати важливий аспект динаміки розвитку відносин між США і ЄС та перспективи його впливу на НАТО;

Вивчити можливі перспективи покращення відносин ЄС та США у питаннях щодо іранської ядерної програми

Мета дослідження. Метою даної статті було встановити наслідки впливу суперечностей між США та ЄС щодо іранської ядерної програми у період президентства Дональда Трампа на подальший розвиток НАТО та євроатлантичної солідарності.

Аналіз вивчених джерел. Тематиці відносин між Іраном та Євросоюзом і впливу на них американського фактору присвячені чисельні наукові праці. Серед них слід виділити зокрема підготовлену для Європейської ради з зовнішніх справ аналітичну доповідь Е. Геранмайє [5], яка зосереджує увагу на впливі політики адміністрації президента Трапа на внутрішню та зовнішню політику Ірану і на те, як це може позначитися на відносинах між Іраном та ЄС. Інша доповідь, підготовлена аналітиками Європейського Союзу для Європейського парламенту, вивчає сучасний стан відносин між ЄС та Іраном і вплив на їх розвиток внутрішньо- та зовнішньополітичних факторів, у тому числі чинника адміністрації Дональда Трампа [6]. Робота українських дослідниць Поліни Сіновець та Валерії Гергієвої [7] порівнює миротворчий підхід ЄС до проблематики іранської ядерної програми з наступальною політикою адміністрації Д. Трампа. Тематика формування єдиної європейської політики щодо іранської ядерної програми описана також у дослідженні італійських учених Рікардо Акларо та Марка Сідді [8].

При цьому слід відзначити, що ці та інші праці, присвячені тематиці даного дослідження, не давали ґрунтового аналізу того, як розбіжності між США та ЄС у період президентства Дональда Трампа відобразилися на євроатлантичній єдності, і тому дана стаття покликана заповнити цю прогалину у наукових дослідженнях.

Виклад основного матеріалу. Досягнення ядерної угоди з Іраном у 2015 році можна вважати одним із найбільших зовнішньополітичних успіхів президента Барака Обами. Проте Дональд Трамп вважав це провалом і після приходу до влади взяв курс на демонтаж СВПД. У травні 2018 року США офіційно заявили про свій вихід з СВПД і почали відновлювати санкції проти Ірану. В Євросоюзі така політика не знайшла розуміння, через що в черговий раз похитнулася євроатлантична солідарність.

Політика президента Трампа щодо Ірану попри її імпульсивність і мало передбачуваність, тим не менше, не позбавлена логіки. До виходу США з ядерної угоди з Іраном активно спонукали американські союзники на Близькому Сході – Ізраїль, Саудівська Аравія, Об'єднані Арабські Емірати та інші арабські монархії Перської затоки [9]. Причиною занепокоєння цих близькосхідних країн СВПД був той факт, що ця угода не усунула повністю ризик набуття ядерної зброї Іраном. Адже Іран, хоч і суттєво обмежив масштаби своєї ядерної програми, відмовившись від використання важкої води на плутонієвому реакторі в Араку та скоротивши кількість газових центрифуг зі збагачення урану у Натанзі, тим не менше, зберіг можливість і надалі збагачувати уран, тобто виробляти сировину для ядерної бомби. За оцінками експертів, після підписання СВПД Іран все одно зберігав технічну можливість виробити ядерну зброю впродовж приблизно одного року [10]. Щоправда, до укладення ядерної угоди, в 2012 – 2013 рр. Іран мав настільки масштабну програму збагачення урану, що від виробництва атомної бомби його відділяли лише кілька тижнів чи 2 – 3 місяці [11]. Однак і після зменшення кількості центрифуг та відмови від найбільш сучасних їх типів Іран все одно має теоретичну можливість накопичити достатню для виробництва однієї ядерної бомби кількість високозбагаченого урану (ВЗУ) всього на протязі року, що є також досить коротким часом. Така перспектива насамперед лякає Ізраїль, який Іран неодноразово закликав «стерти з лиця землі» [12].

В ЄС спокійно ставляться до збереження Іраном можливості і надалі збагачувати уран, адже СВПД суворо лімітує кількість ВЗУ, який Іран може накопичувати (300 кг) та обмежує рівень

збагачення усього 3,67 %, що дуже далеко від рівня збагачення у понад 90% (а саме такого рівня необхідно досягти, щоб ВЗУ став придатним для використання у ядерній бомбі) [13]. А головне, СВПД зобов'язує Іран тримати процес збагачення урану та всі інші види ядерної діяльності під суворим міжнародним контролем.

За період своєї участі в СВПД у 2015 – 2019 рр. Іран сумлінно дотримувався усіх її положень, переконливо продемонструвавши цим відсутність спроб виробити ядерну зброю. Тому країни ЄС негативно сприйняли вихід адміністрації президента Дональда Трампа з СВПД, адже цей крок фактично провокував Іран до відновлення курсу на набуття ядерної зброї.

Тим не менше, в консервативних колах США та їх близькосхідних союзників обмеження СВПД не знімають занепокоєності щодо іранської ядерної програми. СВПД не дав можливості повністю ліквідувати іранську програму збагачення урану і у такий спосіб у багато разів зменшити імовірність набуття Іраном ядерної зброї у найближчі роки. Натомість, існує ситуація, що якщо тільки в Тегерані приймуть відповідне рішення, то ядерна зброя з'явиться в руках аятол всього впродовж року.

Успіх СВПД ґрунтувався головним чином на добрій волі Ірану, на його бажанні дотримуватися її положень. Однак, опоненти СВПД не вірять у добрі прагнення Ірану. Ця недовіра накопичувалася упродовж чотирьох десятиліть, з моменту Ісламської революції в Ірані у 1979 році. У той час Іран вдався до двох провокаційних дій, які викликали вкрай негативну реакцію у США та їх близькосхідних союзників і сприяли такому накопиченню недовіри до Тегерану, яка зберігається й досі. По-перше, іранські революціонери захопили і утримували американських дипломатів у Тегерані у якості заручників впродовж двох років, що надовго зіпсувало можливість відновлення довіри до іранського режиму з боку Вашингтону [14]. По-друге, Іран у своїй конституції оголосив своєю метою експорт ісламської революції [15, с. 3], що було розцінено його сусідами як оголошення наміру про сприяння повстанням шиїтів у арабських країнах Перської затоки, де шиїти формують впливову і досить багаточисельну опозицію до правлячих сунітських режимів. Такі заяви режиму аятол надовго зіпсували можливість установа довірливих відносин між Іраном та арабськими монархіями Перської затоки, навіть попри те, що Іран згодом відмовився від декларування своїх намірів експортувати революцію. І крім того, Іран закликав стерти Ізраїль з лиця землі [16], що зробило єврейську державу його непримиренним ворогом.

Таким чином, у США та їх близькосхідних союзників відносини з Іраном склалися більш драматично, ніж у країн ЄС. Цим можна пояснити недовіру американських консерваторів до того, що Іран завжди буде дотримуватися положень СВПД і не скористається наявними у нього технічними можливостями зі збагачення урану, аби в майбутньому відновити воєнну ядерну програму. Тому в адміністрації Трампа хотіли б перестрахуватися від потенційно можливої у майбутньому зміни іранської ядерної політики, позбавивши Іран технічної можливості виробити ядерну зброю впродовж досить короткого часу.

На думку про те, що Іран імовірно може у майбутньому повернутися до курсу на набуття ядерної зброї, наштовхує інтенсивний розвиток іранської ракетно-космічної програми. Іран не є членом міжнародного режиму контролю ракетних технологій (РКРТ) [17] і таким чином дозволяє собі виробляти балістичні ракети та експортувати деталі до них з таких країн поза межами режиму нерозповсюдження як Північна Корея та Пакистан. Слід відзначити, що іранські балістичні ракети середнього радіусу дії Шехаб-3 та Шехаб-4 поки не достатньо досконалі і не дуже точні [18, с. 261], а це говорить про те, що їх доцільно використовувати для ураження лише військових цілей і лише у тому випадку, коли вони оснащені ядерним боєзарядом. Тим не менше, Іран продовжує нарощувати виробництво цих ракет, і це дає підстави підозрювати Тегеран у тому, що згодом він планує поставити на них ядерні боєголовки.

Ще більше занепокоєння викликають успіхи іранської космічної програми, яка дозволила запускати в космос з іранської території штучні космічні супутники іранського виробництва. Набуття Іраном такої унікальної можливості говорить про те, що він впритул наблизився до отримання технологій виробництва міжконтинентальних балістичних ракет (МБР), які потенційно зможуть досягати території США [19]. Успіхи іранської ракетно-космічної програми викликали стривожені заяви і осуд також і в країнах ЄС, а адміністрація Трампа використовує іранський прорив у космос як вагомий аргумент на користь відмови від СВПД [20].

Однак, як вбачається, головними причинами виходу США з ядерної угоди з Іраном стали все-таки не побоювання набуття Тегераном ядерної зброї. Адже СВПД ефективно працював, і справді не було ніяких підстав остерігатися, що Іран у найближчому майбутньому наважиться на відновлення воєнної ядерної програми. Навіть якщо Іран і зробить це, то у міжнародній спільноті буде близько

року, щоб відреагувати і організувати міжнародний тиск, який уже одного разу спрацював і змусив Тегеран до поступок у ядерній сфері.

Проте Іран продемонстрував, що навіть без ядерної зброї він є дуже небезпечним для інтересів США та їх близькосхідних союзників. Унаслідок виконання Іраном СВПД і відповідного зняття економічних санкцій економіка Ірану у 2015 – 2017 роках стала пожвавлюватися [21]. У цей час Іран отримав доступ до частини своїх заморожених у іноземних банках активів, а також збільшив експорт своєї нафти, що знову ж таки сприяло надходженню додаткових коштів у країну. Ці кошти використовувалися для фінансування вже згаданої ракетно-космічної програми, а також для підтримки проіранських шіїтських угруповань у різних країнах Близького Сходу. Скоріше за все, не випадково йєменські хусити активізувалися завдяки підтримці Ірану саме у період досягнення ядерної угоди. Отримуючи щедре фінансування з Тегерану після укладення ним СВПД, хусити у Ємені зуміли нав'язати виснажливу боротьбу союзнику США на Близькому Сході Саудівській Аравії, яка, намагаючись стримати поширення іранського впливу у сусідній країні, втрутилася у громадянську війну в Ємені, потратила на неї багато коштів, але так і не зуміла придушити повстання хуситів і завадити зміцненню позицій Ірану на південних кордонах Королівства Саудівська Аравія (КСА).

Користуючись послабленням санкцій, Іран став більш активно підтримувати шіїтські мілітаризовані угруповання і в Іраку, Сирії та Лівані, де вони вели боротьбу проти американських військ та їх союзників [22]. За деякими даними, Іран навіть використав переговори щодо своєї ядерної програми як інструмент тиску на США, які у 2013 році розглядали можливість воєнної операції проти союзного Тегерану режиму сирійського президента Башара Асада, що обвинувачувався у застосуванні хімічної зброї. Проте погрози Ірану зірвати ядерні переговори могли стати причиною, яка спонукала президента Барака Обаму відмовитися від воєнної кампанії у Сирії і погодитися на запропонований Росією план знищення сирійської хімічної зброї [23]. Після підписання СВПД Іран продовжив активно підтримувати режим Башара Асада попри спроби західних країн усунути цього сирійського президента від влади. Також щедрю фінансову допомогу від Ірану продовжувало отримувати ліванське шіїтське угруповання «Хезболла», яке становить загрозу безпеці Ізраїлю. А в південній частині Іраку, де переважає шіїтське населення, після підписання СВПД ще більше зріс іранський вплив попри присутність там американських військ.

Таким чином, Іран зберігає можливість реалізувати заявлену ще у 1979 році мету щодо «експорту ісламської революції». Хоча на декларативному рівні режим аятол давно відмовився від цієї мети, але практична політика Ірану щодо стимулювання шіїтських повстань чи заворушень у Ємені, Іраку, Лівані та Сирії говорить про те, що загроза експорту шіїтської ісламської революції залишається досить реальною і імовірною. Втручання Ірану у громадянську війну в Ємені можна вважати тривожним сигналом для арабських країн Перської затоки, адже успіхи йєменських хуситів означають зміцнення позицій Ірану на Аравійському півострові, що дасть йому більше можливостей для маніпулювання шіїтськими общинами в КСА, ОАЕ та інших аравійських монархій, де правлячі сунітські режими намагаються не допустити повстання шіїтських меншин.

Отже, унаслідок укладення СВПД та зняття з Ірану частини санкцій почалося економічне, воєнне та політичне посилення Ірану і зростання його часто деструктивної ролі у процесах на Близькому Сході. Тому консервативні кола у США та їх близькосхідних союзниках – опонентах Тегерану почали шукати привід для відновлення економічних санкцій, які могли б стримати небезпечне посилення Ірану. Успіхи іранської ракетно-космічної програми та продовження діяльності зі збагачення урану, нехай і в обмеженому вигляді, стали такими приводами. Але як вбачається, головною метою виходу США з СВПД стали не стільки побоювання ядерної програми Ірану, скільки бажання зменшити його воєнно-політичну та диверсійну активність у близькосхідних країнах та послабити його економічні та політичні позиції у регіоні.

Цілі політики адміністрації президента Дональда Трампа щодо Ірану досить прозоро викладені у «Дванадцяти вимогах», які оголосив державний секретар США Майк Помпео у 2018 році у якості передумов скасування американських санкцій проти Ірану. Ці вимоги включають і відмову Ірану від нарощування ракетно-космічної програми, і припинення втручання Ірану у регіональні конфлікти на Близькому Сході та в цілому виключають будь-які поступки Ірану, що знову ж таки не знаходить підтримки серед країн ЄС [24].

Агресивна регіональна політика Ірану, так само як і його ракетно-космічна програма, викликає занепокоєння і в країнах ЄС. Тим не менше, європейські лідери продовжують підтримувати ідею повернення до виконання СВПД і зняття тих санкцій з Іраном, які згадані в цій угоді. Європейські

лідери надають перевагу такому підходу, згідно якому спочатку вирішується принаймні одне проблемне питання – ядерна програма, а проблеми іранських успіхів у ракетно-космічній галузі та агресивної політики Тегерану на Близькому Сході мають вирішуватися окремо.

Однак, президентська адміністрація Дональда Трампа обрала інший підхід до політики щодо Ірану, згідно якому необхідно вирішувати усі проблемні моменти (ядерна програма, ракетно-космічна програма та регіональна безпека) у відносинах з Іраном комплексно, в рамках однієї угоди, яка має замінити СВПД.

Досить рішучу спробу прийти до спільного підходу і досягти домовленості між Європою, США та Іраном європейські лідери здійснили під час чергової сесії Генеральної асамблеї Організації Об'єднаних Націй (ГА ООН) у Нью-Йорку у вересні 2019 року, на якій були присутні лідери більшості країн світу, у тому числі іранський президент Хасан Рухані. Французький президент Емануель Макрон та британський прем'єр-міністр Борис Джонсон спробували виступити ініціаторами та посередниками прямих переговорів між президентами США та Ірану Дональдом Трампом і Хасаном Рухані відповідно [25]. Емануель Макрон та Борис Джонсон провели у Нью-Йорку серію переговорів як з американським президентом, так і з його іранським колегою і кінець-кінцем зуміли переконати Дональда Трампа поговорити з Хасаном Рухані. Власне кажучи, готовність до прямого діалогу з іранською стороною президент Трамп виражав і раніше [26], подібно до того як це він робив з Кім Чен Ином, лідером ще однієї проблемної у плані ядерного нерозповсюдження країни – КНДР.

Однак, при спробі організувати прямі переговори між президентами Трампом та Рухані на сесії ГА ООН у Нью-Йорку, західні лідери не врахували специфіки внутрішньополітичної розстановки сил у Ірані. В Ірані президент насправді не є главою держави, а підкоряється директивам Верховного лідера Ірану (рахбару), яким з 1989 року є аятола Алі Хаменеї. Тому без отримання згоди Алі Хаменеї Хасан Рухані не міг просто так погодитися навіть на телефонну розмову з Дональдом Трампом, як того бажали Емануель Макрон та Борис Джонсон, які навіть організували прямий телефонний зв'язок між номерами президентів Трампа та Рухані у президентському готелі в Нью-Йорку. Однак, європейські лідери так і не зуміли переконати іранського керманіча відповісти на телефонний дзвінок його американського колеги [27]. Імовірно, Хасан Рухані навіть не намагався надіслати рахбарові Алі Хаменеї запит про можливість переговорів з Дональдом Трампом, оскільки іранський президент уже мав негативний досвід прямих переговорів з попередником президента Трампа Бараком Обамою під час іншої сесії ГА ООН у 2013 році. Тоді спілкування іранського та американського президентів відбулося лише один раз і обмежалося всього-на-всього телефонною розмовою [28], однак після цього президент Рухані був жорстко розкритикований державними ЗМІ, близькими до іранського верховного лідера [29]. І такої жорсткої критики Рухані зазнав у 2013 році попри те, що в той час динаміка розвитку американо-іранських відносин була куди більш позитивною, ніж у 2019 році, адже невдовзі після приходу до влади Хасан Рухані та його команда почали схвалену самим рахбаром політику переговорів з західними державами щодо ядерної програми. Проте, навіть ідучи на поступки і деяке поліпшення відносин із Заходом, іранські політики могли робити це лише у багатосторонньому форматі, як наприклад, у рамках перемовин з шісткою великих держав. Прямий двосторонній діалог зі США для іранських політиків був при цьому недопустимим, оскільки починаючи з часів Ісламської революції у 1979 році офіційна іранська пропаганда незмінно зображає США у вигляді «великого Сатани» [30], будь-які контакти з яким є неприйнятні. Офіційні прямі переговори зі США можуть означати політичне самогубство для іранського високопосадовця. У 2019 році Хасан Рухані уже явно не збирався повторювати свою «помилку» спілкування з американським президентом, проте іранська сторона неодноразово дає зрозуміти, що переговори з нею є цілком доцільними у рамках шістки великих держав чи інших багатосторонніх ініціатив.

Тим не менше, навіть попри невдачу організації прямих переговорів між американським та іранським президентами, ініціатива Емануеля Макрона та Бориса Джонсона не залишилася без наслідків. Європейські лідери чітко продемонстрували позицію своїх країн, яка полягає у наданні переваги методом конструктивних переговорів з Іраном, і Європа також проявила рішучість своїх спроб всадити всі зацікавлені сторони за стіл переговорів. Крім того, невдала спроба Макрона та Джонсона може розцінюватися як намагання відновити євроатлантичну солідарність, що похитнулася.

Таким чином, під час сесії ГА ООН Євросоюз та недавній його член Великобританія в черговий раз чітко продемонстрували Сполученим Штатам, Ірану та іншим членам міжнародної спільноти свій кооперативістський підхід до проблеми іранської ядерної програми, однак цим справа і обмежилася.

В подальшому ірано-американські відносини зазнали навіть більшої ескалації, що в черговий раз загостило і проблему євроатлантичної єдності. Так, у січні 2020 року США та Іран обмінялися вкрай ризикованими акціями – американські спецслужби організували убивство високопоставленого іранського генерала Касема Солеймані [31], а Іран у відповідь здійснив ракетний удар по американській військовій базі в Іраку [32]. Після такого кроку Ірану були всі підстави активувати широко відому статтю 5 Вашингтонського договору про створення Північно-Атлантичного альянсу, у якій сказано, що у випадку нападу на одну з держав-членів НАТО усі інші члени блоку зобов'язуються їй допомагати у протидії агресії [33]. І виникають сумніви у тому, чи дійсно європейські країни були готові надати США допомогу згідно статті 5, якби Вашингтон вирішив розпочати повномасштабну війну проти Тегерану. Таким чином, драматичні події січня 2020 року могли поставити під серйозний удар євроатлантичну солідарність.

Проте президент Трамп вирішив не нагнітати далі ситуацію і обмежився економічними санкціями у відповідь на атаку іранської сторони проти американської бази. Як вбачається, це врятувало НАТО від дуже складного випробування, яке альянс міг і провалити, адже вище уже згадувалося про те, наскільки європейські члени не схвалювали політику адміністрації Трампа щодо Ірану. Щоправда, одразу після іранської атаки американської бази члени НАТО та ЄС засудили Іран [34], однак у випадку подальшої ескалації напруженості цілком імовірно, що їх реакція так би і обмежилася деклараціями, а про реальну військову допомогу Сполученим Штатам навряд чи би йшла мова.

Антиіранська політика президента Трампа у другій половині 2020 року знову викликала протиріччя між США та їх європейськими союзниками по НАТО. Цього разу президент Трамп спробував відновити проти Ірану санкції, які були запроваджені Радою безпеки ООН ще у 2010 році, а потім скасовані після того як Іран підписав СВПД [35]. Голосування в Радбезі ООН з приводу іранського досє у серпні 2020 року стало справжнім дипломатичним провалом для США: їх позицію щодо відновлення санкцій проти Тегерану підтримала лише одна країна з 15 представлених у РБ ООН, а європейські союзники США (Великобританія та Франція) утрималися від голосування [36]. Намагання адміністрації президента Трампа поновити санкції ООН викликало хвилю критики і нерозуміння серед країн ЄС. Адже для відновлення санкцій у серпні 2020 р. США збиралися активізувати прописані в СВПД права учасників цієї угоди, але при цьому в американській президентській адміністрації ніби забули, що вона сама ж офіційно оголосила про вихід з СВПД ще у 2018 році, і таким чином, США уже не мали ніякого права користуватися можливостями учасника СВПД.

В цілому, відмова ЄС підтримати американські санкції проти Ірану ґрунтується на тому, що попри те, що Іран теж остаточно вийшов з СВПД після убивства генерала Солеймані у січні 2020 р., іранське керівництво, тим не менше, до кінця листопада 2020 року утримувалося від дій, які могли б свідчити про відновлення воєнної ядерної програми. Хоча Іран суттєво збільшив запаси збагаченого урану, однак рівень його збагачення до кінця осені 2020 року залишався дуже далеким від збройового рівня у 90% і не перевищував 4,5%, і це лише на 0,7 % перевищувало той рівень збагачення, який допускає СВПД [37]. А головне, Іран продовжував надавати необмежений доступ інспекторам МАГАТЕ до всіх своїх ядерних об'єктів.

Однак, після публікації чергової доповіді Міжнародного агентства з атомної енергії (МАГАТЕ) про Іран у листопаді 2020 року з'явилася інформація, що американський президент Дональд Трамп всерйоз розглядав варіант нанесення ракетно-бомбових ударів по іранському об'єкту зі збагачування урану у Натанзі [38], оскільки за даними МАГАТЕ, запаси іранського урану у 12 разів перевищили допустимий СВПД максимум [39, с. 4]. Втім, наближені до президента Трампа особи зуміли його переконати у листопаді 2020 року не завдавати удару по Ірану, оскільки це може призвести до непередбачуваної і широкомасштабної воєнної ескалації. Тим не менше, до самого закінчення повноважень Дональда Трампа у січні 2021 року зберігалися побоювання, що у останні тижні чи навіть дні свого правління президент ініціює воєнний конфлікт з Іраном, аби ускладнити початок правління своєму наступнику і політичному опоненту Джозефу Байдену та завадити йому досягти домовленості з Іраном щодо відновлення ядерної угоди [40].

Ситуація ще більше погіршилася після убивства провідного іранського ядерного фізика Мохсена Фахрізаде 27 листопада 2020 року [41]. Іран був вимушений жорстко відреагувати на цю подію, і як наслідок, на початку грудня 2020 року іранський парламент (меджліс) прийняв закон, який зобов'язував збільшувати щорічно запаси іранського урану, збагаченого до 20%, а також обмежити доступ інспекторів МАГАТЕ на уранозбагачувальні заводи у Фордо та Натанзі у випадку, якщо упродовж двох місяців міжнародні санкції проти Ірану не будуть пом'якшені [42].

Прийняття даного закону іранським меджлисом може ускладнити досягнення домовленості з Іраном про відновлення СВПД.

Євросоюз засудив убивство іранського ядерного фізика [43], хоча водночас попередив про те, що відновлення збагачення Іраном урану до 20% може погіршити перспективи досягнення ядерної угоди з Тегераном [44].

Як вбачається, якщо Іран вирішить відмовитися від співпраці з МАГАТЕ, то він перетне умовну, не задекларовану, але чітко усвідомлювану всіма зацікавленими сторонами червону лінію, і тоді позиція ЄС, так само як і традиційно прихильних до Ісламської Республіки Іран Китаю та Росії стане набагато жорсткішою [45]. Тому, як вбачається, Іран не провокуватиме міжнародну спільноту на чергові санкції, а продовжуватиме утримуватися від курсу на набуття ядерної зброї, намагаючись використати поточну ситуацію у своїх інтересах. Зокрема, те, що у НАТО немає консолідованого підходу до проблеми іранської ядерної програми явно грає на руку Тегерану. Втім, адміністрація президента Джозефа Байдена, який зацікавлений у досягненні ядерної угоди з Іраном [46], має шанс зміцнити євроатлантичну солідарність і спільно з ЄС взяти курс на відновлення СВПД.

Висновки. Політика санкцій і тиску президента Дональда Трампа щодо Ірану ускладнила і без того непрості відносини між США та ЄС і послабила єдність НАТО. Справжнім випробуванням для Північно-Атлантичного альянсу стали події січня 2020 року, коли Іран атакував американську базу в Іраку і були всі підстави для активації статті 5 про взаємодопомогу Вашингтонського договору про створення НАТО. Однак, США та Іран утрималися від подальшої ескалації, і адміністрація президента Трампа продовжила політику санкцій проти Ірану, що викликало критику і незрозуміння у ЄС. Невдалі спроби європейських лідерів ініціювати прямий діалог між президентами США та Ірану під час сесії Генасамблеї ООН у вересні 2019 року засвідчили, що питання іранської ядерної політики мають вирішуватися не на двосторонньому ірано-американському рівні, а в багатосторонньому форматі за участі посередників, у якості яких добре себе зарекомендували країни ЄС. Відносини між Іраном та країнами Заходу, як вбачається, залишатимуться складними упродовж тривалого часу незалежно від того, яку політику оберуть наступні президенти США та лідери ЄС, оскільки навряд чи у найближчому майбутньому вдасться вирішити позитивно проблеми регіональної безпеки на Близькому Сході та неоднозначної ролі Ірану у цьому регіоні. Але принаймні повернення до вже раніше прийнятої угоди про іранську ядерну програму вбачається можливим і бажаним результатом, якого міжнародна спільнота все ще має шанс досягти найближчими роками. Консолідована співпраця НАТО та ЄС над поверненням до СВПД могла б також стати одним із факторів, які сприятимуть посиленню євроатлантичної солідарності, і прихід до влади у США президента Джо Байдена збільшує шанси на те, що США та ЄС ефективно співпрацюватимуть по багатьом питанням, у тому числі у вирішенні іранської ядерної проблеми.

Бібліографічний список:

1. Joint Comprehensive Plan of Action. Vienna, 14 July 2015. URL: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/122460/full-text-of-the-iran-nuclear-deal.pdf>
2. Iran is Implementing Nuclear-related JCPOA Commitments, Director General Amano Tells IAEA Board. IAEA. 5 March 2018. URL: <https://www.iaea.org/newscenter/news/iran-is-implementing-nuclear-related-jcpoa-commitments-director-general-amano-tells-iaea-board>
3. Iran nuclear deal: Trump announces US withdrawal. *BBC News*. 8 May 2018. URL: <https://www.bbc.com/news/av/world-us-canada-44044350> (дата звернення: 06.01.2021).
4. Shugerman E. EU condemns Donald Trump's decision to decertify Iran nuclear deal. *Independent*. 13 October 2017. URL: <https://www.independent.co.uk/news/world/politics/iran-nuclear-deal-trump-eu-federica-mogherini-netanyahu-israel-a7999556.html> (дата звернення: 06.01.2021).
5. Geranmayeh E. Reviving the revolutionaries: How Trump's maximum pressure is shifting Iran's domestic politics. *European Council on Foreign Relations*. 23 June 2020. URL: https://www.ecfr.eu/publications/summary/reviving_the_revolutionaries_how_trumps_maximum_pressure_is_shifting_irans
6. State of play of EU-Iran relations and the future of the JCPOA. *European Parliament*. October 2020. 44 p. DOI: 10.2861/292104
7. Sinovets P., Gergieva V. The EU and the Iranian Nuclear Programme: Is Venus Weaker Than Mars? *UA: Ukraine Analytica*. Issue 4 (18), 2019. P. 14 – 20.
8. Alcaro R., Siddi M. Differentiation in EU Foreign and Security Policy: EU Lead Groups in the Iranian Nuclear Dispute and the Ukraine Crisis. Rome: Istituto dei Affari Internazionali, 2020. 20 p. URL: <https://www.iai.it/en/pubblicazioni/differentiation-eu-foreign-and-security-policy-eu-lead-groups-iranian-nuclear-dispute>
9. Сажин В. Иран: итоги 2020 и перспективы 2021. *Международная жизнь*. 29 декабря 2020. URL: <https://interaffairs.ru/news/show/28604> (дата звернення: 06.01.2021).

10. Graham-Harrison E. Iran steps up nuclear plans as tensions rise on anniversary of Suleimani's killing. *The Guardian*. 3 January 2021. URL: <https://www.theguardian.com/world/2021/jan/03/iran-nuclear-plans-tensions-anniversary-qassem-suleimani-killing> (дата звернення: 06.01.2021).
11. Davidovich J. New report says Iran can have nuclear bomb in a month. *Times of Israel*. 25 October 2013. URL: <https://www.timesofisrael.com/new-report-says-iran-can-have-nuclear-bomb-in-a-month/> (дата звернення: 06.01.2021).
12. MacAskill E., McGreal C. Israel should be wiped off map, says Iran's president. *The Guardian*. 27 October 2005. URL: <https://www.theguardian.com/world/2005/oct/27/israel.iran> (дата звернення: 06.01.2021).
13. Iran nuclear deal: Why do the limits on uranium enrichment matter? *BBC News*. 14 January 2020. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-48776695> (дата звернення: 06.01.2021).
14. Iran Hostage Crisis Fast Facts. CNN Editorial Research. *CNN News*. 15 October 2020. URL: <https://edition.cnn.com/2013/09/15/world/meast/iran-hostage-crisis-fast-facts/index.html> (дата звернення: 06.01.2021).
15. Fanani A. The Export of Islamic Revolution in Iran and Its Threat for the US, the Soviet Union, and Arab Countries. *Afkaruna: Indonesian Interdisciplinary Journal of Islamic Studies*. 2012. Vol. 8, No. 1. P. 1 – 13. DOI: <https://doi.org/10.18196/auijis.2012.0001.1-13>
16. MacAskill E., McGreal C. Israel should be wiped off map, says Iran's president. *The Guardian*. 27 October 2005. URL: <https://www.theguardian.com/world/2005/oct/27/israel.iran> (дата звернення: 06.01.2021).
17. Shay S. Iran and the Middle East space race. *Israel Hayom*. 4 May 2020. URL: https://www.israelhayom.com/opinions/_trashed-7/ (дата звернення: 06.01.2021).
18. Ганиев Т. А., Задонский С.М., Карякин В.В. Военная мощь Исламской Республики Иран: военная политика и вооруженные силы страны. Том 1. М.: Институт Ближнего Востока, 2019. 536 с.
19. Iran launches first domestically produced satellite. *The Guardian*. 3 February 2009. URL: <https://www.theguardian.com/world/2009/feb/03/iran-satellite-launch-omid> (дата звернення: 06.01.2021).
20. Dagher M. Iran Changes the Rules of the Game with Satellite Launch. *The Washington Institute*. 1 May 2020. URL: <https://www.washingtoninstitute.org/fikraforum/view/Nur-Satellite-Space-Missile-U.S.-Iran-Security> (дата звернення: 06.01.2021).
21. Пайвар А. Проверка фактов: выиграла ли экономика Ирана от ядерной сделки? *Персидская служба Би-би-си*. 4 мая 2018. URL: <https://www.bbc.com/russian/features-44004499> (дата звернення: 06.01.2021).
22. Jones S. G. War by Proxy: Iran's Growing Footprint in the Middle East. *Center for Strategic & International Studies. CSIS Brief*. 11 March 2019. URL: <https://www.csis.org/war-by-proxy> (дата звернення: 06.01.2021).
23. Engel P. Why Obama Didn't Enforce His Red Line in Syria. *Business Insider*. 23 August 2016. URL: <https://www.businessinsider.com/obama-red-line-syria-iran-2016-8> (дата звернення: 06.01.2021).
24. Michael R. Pompeo, Secretary of State. After the Deal: A New Iran Strategy. Speech. Washington, DC, The Heritage Foundation. *U.S. Department of State*. 21 May 2018. URL: <https://www.state.gov/after-the-deal-a-new-iran-strategy/> (дата звернення: 06.01.2021).
25. Macron Tried to Broker Meeting Between Trump, Iran's President. *The Wall Street Journal*. 24 September 2019. URL: <https://www.wsj.com/articles/macron-tried-to-broker-meeting-between-trump-irans-president-11569380894> (дата звернення: 06.01.2021).
26. Trump says ready to meet Iran's Rouhani. *BBC News*. 31 July 2018. URL: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-45013683> (дата звернення: 06.01.2021).
27. Rouhani reportedly refused to take call with Trump and Macron during UN stay. *The Guardian*. 30 September 2019. URL: <https://www.theguardian.com/us-news/2019/sep/30/rouhani-reportedly-refused-to-take-call-with-trump-and-macron-during-un-stay> (дата звернення: 06.01.2021).
28. Mason J., Charbonneau L. Obama, Iran's Rouhani hold historic phone call. *Reuters*. 28 September 2013. URL: <https://www.reuters.com/article/us-un-assembly-iran-idUSBRE98Q16S20130928> (дата звернення: 06.01.2021).
29. Etebari M. Iran Press Report: Reactions to Rouhani's Phone Call with Obama. *Brookings*. 4 October 2013. URL: <https://www.brookings.edu/blog/markaz/2013/10/04/iran-press-report-reactions-to-rouhanis-phone-call-with-obama/> (дата звернення: 06.01.2021).
30. Binyon M. Iran's complicated history with its 'Great Satan' the US. *The Times*. 3 January 2020. URL: <https://www.thetimes.co.uk/article/irans-tortured-history-with-its-great-satan-99nqw50zk> (дата звернення: 06.01.2021).
31. Qasem Soleimani: US kills top Iranian general in Baghdad air strike. *BBC News*. 3 January 2020. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-50979463> (дата звернення: 06.01.2021).
32. Safi M., Holmes O., Abdul-Ahad G. Iran launches missiles at Iraq airbases hosting US and coalition troops. *The Guardian*. 8 January 2020. URL: <https://www.theguardian.com/world/2020/jan/08/suleimani-assassination-two-us-airbases-in-iraq-hit-by-missiles-in-retaliation> (дата звернення: 06.01.2021).
33. The North Atlantic Treaty. Washington D.C. *Official Website of NATO*. 4 April 1949. URL: https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm (дата звернення: 06.01.2021).
34. EU condemns Iran rocket attacks on US troops, calls it an 'escalation' of violence. *Hindustan Times*. 8 January 2020. URL: <https://www.hindustantimes.com/world-news/eu-condemns-iran-rocket-attacks-on-us-troops-calls-it-an-escalation-of-violence/story-K1XHLV1cBfN9Dxu239uMeO.html> (дата звернення: 06.01.2021).

35. Shesgreen D. Trump says he will demand UN reimpose sanctions on Iran, but the US move may fail. *USA Today*. 19 August 2020. URL: <https://www.usatoday.com/story/news/world/2020/08/19/trump-says-he-press-un-reimpose-sweeping-sanctions-iran/5612457002/> (дата звернення: 06.01.2021).
36. Iran nuclear deal: UN rejects US bid to 'snapback' Iran sanctions. *BBC News*. 26 August 2020. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-53912771> (дата звернення: 06.01.2021).
37. Iran enriches uranium to 4.5%, breaking nuclear deal limits. *PBS News Hour*. 8 July 2019. URL: <https://www.pbs.org/newshour/world/iran-enriches-uranium-to-4-5-further-breaking-nuclear-deal-limits> (дата звернення: 06.01.2021).
38. Trump 'asked for options on strike on Iran nuclear site'. *BBC News*. 17 November 2020. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-54972269> (дата звернення: 06.01.2021).
39. Verification and monitoring in the Islamic Republic of Iran in light of United Nations Security Council resolution 2231 (2015) Report by the Director General. *IAEA Board of Governors*. GOV/2020/51. 11 November 2020. 8 p. URL: <https://www.iaea.org/sites/default/files/20/11/gov2020-51.pdf> (дата звернення: 06.01.2021).
40. Сажин В. Трамп против Ирана – на исходе президентской карьеры. *Международная жизнь*. 29 ноября 2020. URL: <https://interaffairs.ru/news/show/28274> (дата звернення: 06.01.2021).
41. Mohsen Fakhrazadeh: Iran scientist 'killed by remote-controlled weapon'. *BBC News*. 30 November 2020. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-55128970> (дата звернення: 06.01.2021).
42. Iran nuclear crisis: Law aims to boost enrichment and block inspectors. *BBC News*. 3 December 2020. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-55168112> (дата звернення: 06.01.2021).
43. EU condemns killing of Iranian nuclear scientist as 'criminal act'. *Times of Israel*. 28 November 2020. URL: <https://www.timesofisrael.com/eu-condemns-killing-of-iranian-nuclear-scientist-as-criminal-act/> (дата звернення: 06.01.2021).
44. EU warns Iran enrichment would threaten nuclear deal. *EURACTIV.com*. 4 January 2021. URL: <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/eu-warns-iran-enrichment-would-threaten-nuclear-deal/> (дата звернення: 06.01.2021).
45. Vergano D. Don't Worry About Iranian Nukes Anytime Soon, Nuclear Experts Say. *Buzz Feed News*. 7 January 2020. URL: <https://www.buzzfeednews.com/article/danvergano/iran-nuclear-bomb-uranium-soleimani> (дата звернення: 06.01.2021).
46. Сажин В. Взорвутся ли «мины», уложенные Трампом на пути Байдена к Ирану? *Международная жизнь*. 9 декабря 2020. URL: <https://interaffairs.ru/news/show/28370> (дата звернення: 06.01.2021).

References:

1. Joint Comprehensive Plan of Action. Vienna, 14 July 2015. URL: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/122460/full-text-of-the-iran-nuclear-deal.pdf>
2. Iran is Implementing Nuclear-related JCPOA Commitments, Director General Amano Tells IAEA Board. *IAEA*. 5 March 2018. URL: <https://www.iaea.org/newscenter/news/iran-is-implementing-nuclear-related-jcpoa-commitments-director-general-amano-tells-iaea-board>
3. Iran nuclear deal: Trump announces US withdrawal. *BBC News*. 8 May 2018. URL: <https://www.bbc.com/news/av/world-us-canada-44044350>
4. Shugerman E. EU condemns Donald Trump's decision to decertify Iran nuclear deal. *Independent*. 13 October 2017. URL: <https://www.independent.co.uk/news/world/politics/iran-nuclear-deal-trump-eu-federica-mogherini-netanyahu-israel-a7999556.html>
5. Geranmayeh E. Reviving the revolutionaries: How Trump's maximum pressure is shifting Iran's domestic politics. *European Council on Foreign Relations*. 23 June 2020. URL: https://www.ecfr.eu/publications/summary/reviving_the_revolutionaries_how_trumps_maximum_pressure_is_shifting_irans
6. State of play of EU-Iran relations and the future of the JCPOA. *European Parliament*. October 2020. 44 p. DOI: 10.2861/292104
7. Sinovets P., Gergieva V. The EU and the Iranian Nuclear Programme: Is Venus Weaker Than Mars? *UA: Ukraine Analytica*. Issue 4 (18), 2019. P. 14 – 20.
8. Alcaro R., Siddi M. Differentiation in EU Foreign and Security Policy: EU Lead Groups in the Iranian Nuclear Dispute and the Ukraine Crisis. Rome: Istituto dei Affari Internazionali, 2020. 20 p. URL: <https://www.iai.it/en/pubblicazioni/differentiation-eu-foreign-and-security-policy-eu-lead-groups-iranian-nuclear-dispute>
9. Sazhin V. Iran: itogi 2020 i perspektivy 2021. *Mezhdunarodnaja zhizn'*. 29 dekabrja 2020. URL: <https://interaffairs.ru/news/show/28604>
10. Graham-Harrison E. Iran steps up nuclear plans as tensions rise on anniversary of Suleimani's killing. *The Guardian*. 3 January 2021. URL: <https://www.theguardian.com/world/2021/jan/03/iran-nuclear-plans-tensions-anniversary-qassem-suleimani-killing>
11. Davidovich J. New report says Iran can have nuclear bomb in a month. *Times of Israel*. 25 October 2013. URL: <https://www.timesofisrael.com/new-report-says-iran-can-have-nuclear-bomb-in-a-month/> (дата звернення: 06.01.2021).
12. MacAskill E., McGreal C. Israel should be wiped off map, says Iran's president. *The Guardian*. 27 October 2005. URL: <https://www.theguardian.com/world/2005/oct/27/israel.iran>

13. Iran nuclear deal: Why do the limits on uranium enrichment matter? *BBC News*. 14 January 2020. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-48776695>.
14. Iran Hostage Crisis Fast Facts. CNN Editorial Research. *CNN News*. 15 October 2020. URL: <https://edition.cnn.com/2013/09/15/world/meast/iran-hostage-crisis-fast-facts/index.html>
15. Fanani A. The Export of Islamic Revolution in Iran and Its Threat for the US, the Soviet Union, and Arab Countries. *Afkaruna: Indonesian Interdisciplinary Journal of Islamic Studies*. 2012. Vol. 8, No. 1. P. 1 – 13. DOI: <https://doi.org/10.18196/aiijis.2012.0001.1-13>
16. MacAskill E, McGreal C. Israel should be wiped off map, says Iran's president. *The Guardian*. 27 October 2005. URL: <https://www.theguardian.com/world/2005/oct/27/israel.iran>
17. Shay S. Iran and the Middle East space race. *Israel Hayom*. 4 May 2020. URL: https://www.israelhayom.com/opinions/_trashed-7/
18. Ganiev T. A., Zadonskij S.M., Karjakin V.V. Voennaja moshh' Islamskoj Respubliki Iran: voennaja politika i vooruzhennye sily strany. Tom 1. M.: Institut Blizhnego Vostoka, 2019. 536 c.
19. Iran launches first domestically produced satellite. *The Guardian*. 3 February 2009. URL: <https://www.theguardian.com/world/2009/feb/03/iran-satellite-launch-omid>
20. Dagher M. Iran Changes the Rules of the Game with Satellite Launch. *The Washington Institute*. 1 May 2020. URL: <https://www.washingtoninstitute.org/fikraforum/view/Nur-Satellite-Space-Missile-U.S.-Iran-Security>
21. Pajvar A. Proverka faktov: vyigrala li jekonomika Irana ot jadernoj sdelki? Persidskaja sluzhba Bi-bi-si. 4 maja 2018. URL: <https://www.bbc.com/russian/features-44004499>
22. Jones S. G. War by Proxy: Iran's Growing Footprint in the Middle East. *Center for Strategic & International Studies. CSIS Brief*. 11 March 2019. URL: <https://www.csis.org/war-by-proxy>
23. Engel P. Why Obama Didn't Enforce His Red Line in Syria. *Business Insider*. 23 August 2016. URL: <https://www.businessinsider.com/obama-/red-line-syria-iran-2016-8>
24. Michael R. Pompeo, Secretary of State. After the Deal: A New Iran Strategy. Speech. Washington, DC, The Heritage Foundation. *U.S. Department of State*. 21 May 2018. URL: <https://www.state.gov/after-the-deal-a-new-iran-strategy/>
25. Macron Tried to Broker Meeting Between Trump, Iran's President. *The Wall Street Journal*. 24 September 2019. URL: <https://www.wsj.com/articles/macron-tried-to-broker-meeting-between-trump-irans-president-11569380894>
26. Trump says ready to meet Iran's Rouhani. *BBC News*. 31 July 2018. URL: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-45013683>
27. Rouhani reportedly refused to take call with Trump and Macron during UN stay. *The Guardian*. 30 September 2019. URL: <https://www.theguardian.com/us-news/2019/sep/30/rouhani-reportedly-refused-to-take-call-with-trump-and-macron-during-un-stay>
28. Mason J., Charbonneau L. Obama, Iran's Rouhani hold historic phone call. *Reuters*. 28 September 2013. URL: <https://www.reuters.com/article/us-un-assembly-iran-idUSBRE98Q16S20130928>
29. Etebari M. Iran Press Report: Reactions to Rouhani's Phone Call with Obama. Brookings. 4 October 2013. URL: <https://www.brookings.edu/blog/markaz/2013/10/04/iran-press-report-reactions-to-rouhanis-phone-call-with-obama/>
30. Binyon M. Iran's complicated history with its 'Great Satan' the US. *The Times*. 3 January 2020. URL: <https://www.thetimes.co.uk/article/irans-tortured-history-with-its-great-satan-99nqw50zk>
31. Qasem Soleimani: US kills top Iranian general in Baghdad air strike. *BBC News*. 3 January 2020. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-50979463>
32. Safi M., Holmes O., Abdul-Ahad G. Iran launches missiles at Iraq airbases hosting US and coalition troops. *The Guardian*. 8 January 2020. URL: <https://www.theguardian.com/world/2020/jan/08/suleimani-assassination-two-us-airbases-in-iraq-hit-by-missiles-in-retaliation>
33. The North Atlantic Treaty. Washington D.C. *Official Website of NATO*. 4 April 1949. URL: https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm
34. EU condemns Iran rocket attacks on US troops, calls it an 'escalation' of violence. *Hindustan Times*. 8 January 2020. URL: <https://www.hindustantimes.com/world-news/eu-condemns-iran-rocket-attacks-on-us-troops-calls-it-an-escalation-of-violence/story-K1XHLV1cBfN9Dxu239uMeO.html>
35. Shesgreen D. Trump says he will demand UN reimpose sanctions on Iran, but the US move may fail. *USA Today*. 19 August 2020. URL: <https://www.usatoday.com/story/news/world/2020/08/19/trump-says-he-press-un-reimpose-sweeping-sanctions-iran/5612457002/>
36. Iran nuclear deal: UN rejects US bid to 'snapback' Iran sanctions. *BBC News*. 26 August 2020. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-53912771>
37. Iran enriches uranium to 4.5%, breaking nuclear deal limits. *PBS News Hour*. 8 July 2019. URL: <https://www.pbs.org/newshour/world/iran-enriches-uranium-to-4-5-further-breaking-nuclear-deal-limits>
38. Trump 'asked for options on strike on Iran nuclear site'. *BBC News*. 17 November 2020. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-54972269>
39. Verification and monitoring in the Islamic Republic of Iran in light of United Nations Security Council resolution 2231 (2015) Report by the Director General. *IAEA Board of Governors*. GOV/2020/51. 11 November 2020. 8 p. URL: <https://www.iaea.org/sites/default/files/20/11/gov2020-51.pdf>

40. Sazhin B. Tramp protiv Irana – na ishode presidentskoj kar'ery. *Mezhdunarodnaja zhizn'*. 29 nojabrja 2020. URL: <https://interaffairs.ru/news/show/28274>
41. Mohsen Fakhrizadeh: Iran scientist 'killed by remote-controlled weapon'. *BBC News*. 30 November 2020. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-55128970>
42. Iran nuclear crisis: Law aims to boost enrichment and block inspectors. *BBC News*. 3 December 2020. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-55168112>
43. EU condemns killing of Iranian nuclear scientist as 'criminal act'. *Times of Israel*. 28 November 2020. URL: <https://www.timesofisrael.com/eu-condemns-killing-of-iranian-nuclear-scientist-as-criminal-act/>
44. EU warns Iran enrichment would threaten nuclear deal. *EURACTIV.com*. 4 January 2021. URL: <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/eu-warns-iran-enrichment-would-threaten-nuclear-deal/>
45. Vergano D. Don't Worry About Iranian Nukes Anytime Soon, Nuclear Experts Say. *Buzz Feed News*. 7 January 2020. URL: <https://www.buzzfeednews.com/article/danvergano/iran-nuclear-bomb-uranium-soleimani>
46. Sazhin B. Vzorvutsja li «miny», ulozhennye Trampom na puti Bajdena k Iranu? *Mezhdunarodnaja zhizn'*. 9 dekabrja 2020. URL: <https://interaffairs.ru/news/show/28370>

Cheban O. Y. US-EU Controversy on Iranian Nuclear Program During Donald Trump's Presidency: Implications for Euro-Atlantic Unity

The article examines the relationship between the United States and the EU on issues related to the Iranian nuclear program and ways to solve it during the presidency of Donald Trump (2017 – 2021). It is analyzed to what extent the contradictions between the US administration of President Donald Trump and the EU countries over the nuclear agreement with Iran have shaken Euro-Atlantic solidarity. The difference between the approaches of the European Union and the United States toward Iran's nuclear program during the presidency of Trump is discussed. It is considered how both sides tried to overcome these contradictions and how they tried to find a common approach to solving the problem of Iran's nuclear program in the framework of Euro-Atlantic solidarity.

It has been shown that the main source of concern for both the United States and the European Union is not Iran's nuclear program only but also Iran's aggressive policy in the Middle East, and Tehran's progress in developing a space rocket program. The influence of the US Middle East Allies (Israel, Saudi Arabia, the United Arab Emirates and other monarchies of the Arabian Peninsula) on the formation of Washington's position on Iran's nuclear program and on cooperation with the European Union on this issue has been studied. It has been found that the Donald Trump administration finds more in common with its Middle Eastern allies in pursuing a policy toward Iran than with the EU.

The consequences of radicalizing Iranian nuclear policy in connection with the assassinations of Iranian General Kasem Soleimani and nuclear physicist Mohsen Fakhrizade are considered. It was analyzed the prospects for Iran's acquisition of nuclear weapons or the return of Tehran to the nuclear agreement with the world's leading powers, which was signed by Iran in 2015 and which significantly limited Iran's nuclear program and reduced the chances of producing an Iranian atomic bomb. A comparative analysis of the US-EU response to Iran's latest steps to increase uranium enrichment, which could potentially bring Tehran closer to nuclear weapons, has been conducted. The consequences of President Trump's policy towards Iran for Euro-Atlantic unity are analyzed. Possible prospects for the development of US-EU cooperation in resolving the problem of Iran's nuclear program after the end of Trump's term are considered.

Keywords: *Iran's nuclear program, policy of the administration of President Donald Trump, Joint Comprehensive Action Plan, EU position on the JCPOA, Euro-Atlantic solidarity.*